

Toimetuse ja tallitus
TALLINNAS,
Pikk tänav nr. 42.
Telefon nr. 158.
(Sõjaväe keskjäämest)

Toimetaja kõnetunnid
kella 12—1.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI.
ILMUB ÜKS KORD NÄDALAS
Sõjavägede staabi väljaandel.

Tellimise hind era-
tellijatele:
1 aasta peale 200 markka
1/2 " " 100 "
1/4 " " 50 "

Kuulutuste ja teada-
annote hind: Iga kor-
pusrea eest 2 markka.

Tellimisi ja kuulutusi võtavad vastu kõik wabariigi postiasutused ja era-raamatukauplused.

Nr 6.

Laupäewal, 19. weebruaril 1921.

III. aastakäik.

Sisukord.

1. Toimetuse poolt.
2. Soots: Wabadussõja strateegia ja taktika mõtted.
3. Golovin-Reek: Sissejuhatus taktikasse.
4. Tsheremissow-Reek: Rafutlustaktika.
5. Reek: Sõja edu peatungimused.
6. Ludendorff'i sõjamälestused.
7. Oslusfönad.

Sõjalätluse kirjeldused.
Lahingud.
Mälestused.
Wabadussõja kangelaste teod.
Suurtükivägi.
Salawägi.

4. Lasteaasjandus
5. Majanduse osa.
6. Opetus ja kaswatus.
7. Sõjaväe sport.
8. Kirjandus.
9. Mitmesugust.
10. Väljamaa kirjanduse tooted.
11. Küsimused ja kostused.

Trükitolude tõttu ilmub lähesõew j r järgmine num-
mer weel endises kujus, siis aga suurendatuna ja nä-
limuselt enam meeldiwana, wäljamaa paremate sõjatead-
bushste tunnijade eeskujul.

Toimetuse nimel:

Kindralstaabi-Polkownik Reek.

Toimetuse poolt.

Rüübselt peale on „Sõduri“ toimetamine läinud
Sõjaväe Opetuskomitee lähte. Silmas pidades, et
„Sõdur“ on meie ainus orgaan, mis võiks sõjatead-
ring'ondi ja jätimlalt pidada sõjateaduse ja sõjatead-
duse alal sügenewate uudiste teadmises, siis on ka
toimetuse püüd „Sõduri“ kes suhtes tõsias, tehes teda
ajandudeid rahuldawaks ajakirjaks. Selle saamutam se's
saab toimetuse püüdma wäljamaa allikate juure, mis praegu
—hiljuti lõpend suursõja tõttu— sõjatogemusi ja mõtteid
külastab. Samuti tuleb ajakirja siisu täiendada, mahu-
tades sinna põhjalikumaid teid sõjatunsi teooria alalt.

Toimetuse pöördub kutsuga kõigi mõtlewate sõjaväelaste
poole—kindralist kuni ridameheni—et nad, kasidõõd „Sõ-
duril“ fakte, mõjulsid laasa, et areneks sõjateadeline
mõte ja arusaamine meie noores wäes. Peale selle, et
fi teeritaks wabadussõja isedraalusi ja omawärsusi,
kuni näl-stused sellest weel wärsted. Uhes sellega oietis
ka antud wääruslik materjal ajalooliselt uurimiseks.

Ajakirja siisu täiendamiseks on toimetuse kawatsend
teosiada ligitandu järgmist programmi:

1. Sõjateadus {
Strateegia.
Taktika.
Pütkoloogia.
2. Wäljamaa sõjawäed {
Maawägi.
Merewägi.
3. Sõjajalugu.

Wabadussõja strateegia ja taktika mõtted.

(Sörg).

Jaan Soots.

V. Wabadussõja taktikased mõtted.

Taktiliste mõtete kohta üleüldise peab mär-
kima, et Wabadussõda omandis juba alguses partiaa-
nifõja iseloomi, kõigi sellele sõjateadusele omaste mõte-
tega, nagu ümberhaaramised, sisseoiramised, sügawa-
male seljataha tungimised ja teised sarnased mõtted,
mille reentuste selgitamine üffikute wäesofade tegevuse
kirjeldustes peab aset leidma.

Ülemjuhatus põhimõtete järele, ilka algatusi oma
läes pidada, tarwitati taktilist kaitsemist, kus o'uford
niisugune oli, et peale tungida ei saanud. Kus aga
pealetungimine wõimalik oli, anti eesõigus pealetungi-
misele, ja nimelt järgmistel põhjustel:

1. Kuna sõja alguses meie nõrgad jalgad, kes weel
sõjaväe kujugi ei olnud omandanud, Nõutogude Wene-

maa vägebe eest piibid taganema, et teel enmast täien-
dada, ja kuna sel wiisil suurem osa Eesti-maad maenlase
käte langes, kes teda laastama hakkas, wõis waen-
last tagasi ajada ainult pealetungimi-
sega.

2. Meie vägebe meeolu ei olnud alguses hea, sest
ei olnud usku, et meie suure Wenemaaga edulalt
wõime sõdida; kuid wäiksem kui wõit wõis seda mee-
olu parandada, ära näidates, et waenlast on wõis-
malist lüüa.

3. Waenlase wäed olid ka wähe õpetatud, ja kuna
sõda Wenemaal palju poolehoidjaid ei leidnud, sest we-
nelaste sisjetungimine sündis maale, kus rahwas elas,
kelle keelt wenelased ei mõistnud, ja pealegi sündis see
sisjetungimine pärast rahwaste enesemääramise
õiguse wäljatuulutamist, sellepärast siis pidi iga lüü-
waenlase wäele moraaliliselt wäga wälu-
olema ja wõis suuri järeldusi anda, mis tõepoolest ka
sündis.

4. Kõndel juhtumistel, kus waenlane meie kawat-
ses peale tungima hakata, oli kõige parem abinõu tema
sõjaplaani nurja ajada, algatust enese käte
wõttes ja ise pealetungima hakates. Wäimase
otstarbega olid kõit meie pealetungimised, 1919 a. fe-
bruarist alates, kui meie üle oma piiride Wenemaa sisse
jõudisime.

Jalawäe taktika käsitamisel oleks huwitaw
waadata kohte küsimust, nimelt: 1) kas otsustaw oli
tuli wõi tääl ja kas meil järelikult tule wõi löögi tak-
tika peab olema; 2) kas jalawäe pealetungimine järk-
jookudega peab sündima, wõi juba laugelt ilma pea-
tamata tormijooksuwiisiga.

Nagu teada, oli endisel ajal, kus niihästi suurtük-
kude ka pääsituli nõrk oli (lasti lähisele maa peale ja
orgamööda), tuli ainult nagu ettealmistajaks, kuna
lahing otsustati harilikult käsijärgi täägitõttuluses. Tule-
riistade täienemise järele hakkas peatõhtsus tale poole
kalduma, kuna täägitõttuluse haruldaselt sat. Si weel
enne ilmaõõda waleldi ägedasti selle üle, et kumb on
tähtsam, kas tuli wõi tääl. Ilmaõõda, näitas et tuli
kõikematu tähtsam ja ka otsustaw on, sest täägitõttu-
lusi tuli wäga harwa ette.

Jalawäe pealetungimine ilmaõõdas sündis ilka järk-
jookudega. Wene kaardiräe pealetungimine 1916. aastal
Koweli sibilis wõeti otsekohe laugelt ilma peatamata
tormijooksuna ette, sest kaardiwägi pidas enesele haawa-
waks waenlase ees maha longeda ja aega wiita. Kuid
need pealetungimised warisid suurte kahjudega kokku,
selle peale waatamata, et suure moraalilise tõusu tõttu
üsnä hulljulgelt peale tormati.

Meie Wabadusõõda ei tunne täägitõttulust
selle sõja tõsises mõttes, sest ei wõi ju täägitõttuluseks
pidada mõne üksiku langetamise wastupanija läbipistmist,
kes enmast alla ei annud. Si otsustaw oli ilka tuli,
sest waenlase embkumb, kas põgeneb aegsasti ja ei
lastnud meid ligi, ehk kui põgeneb ei saanud, siis
tõstis käed üles ja andis alla, ilma täägitõttulust tar-
witamata. Tähendab: otsustas tuli ja tule takti-
kat peame meie kultiveerima.

Jalawäe pealetungimise wiis Wabadusõõdas oli ilma
uuremate eranditeta waenlasele liginemine ilma
peatusteta, segebasti jookstes kauge maa pealt.
See laugelt peatamata tormijooksimine andis kõige pare-
mad tagajärjed, kuna lastid järkjookudega häid taga-
järke ei annud. Seltsida wõib seda waenlase
nõrga moraalilise seisukorraga, mis meie
täielise ülekaalu jättis, kui ka kindlustuste puudustega.

Seda tõendamad wenelaste pealetungimised meie seis-
kohtade peale Narwa all Jõulu kuul 1919. a., kus
waenlane suurte jõududega ja mitu korda ilka ilma
peatamata katsus peale tungida ja tormi jõoksa, nagu
meie seda edulalt oliame teinud, kuid kus kõik tema
pealetungimised kokku warisid. Tähendab, meie jalawägi
talitas olukorra järele: tundes oma mora-
aalilist ülekaalu, tormas ta peatamata peale ja
sai wõidu. Kus ta aga kõiklemas löi, seal katsus ta
järkjookudega õnn, kuid juba see tahtlus ei luba-
nud wõitu tuua.

Tulewiku sõda ei luba meie nõrgamoraalilist ega
nõrke kindlustuste taga seiswat moraalilist ette kujut-
tada, sellepärast ei wõi meie järkjookusid kõrwale heita
ega neid õppimata jätta, sest kus ühe tormijookuga
wõitu ei saa, seal õitakse eesmärgile wiisakusega,
nagu seda Liine-Carropa kindlustuste sõda näitas,
kus mõlemad pooled moraaliliselt ühewäärilised olid.

Soomusrongide taktika omandas teise
kuju, kui tal enne Wene sõjawäes oli oland. Nimelt
omandasid meie soomusrongid merewäe taktika
järele wõttes. Nõu teada, wõttasid enne meie Waba-
dusõõda soomusrongid harilikult liikuwate bata-
reidenä. Nid õitstid waenlase seisukohtade ette,
pommitasid neid oma suuruikiteest ja kuulipildujatest,
ja see oli kõik. Rongidel oli ainult tuletaktika.

Meie aga warustamise omad rongid, peale suur-
tükide ja kuulipildujate, ka desant-roodudega,
kes peale pommitamist peale tungisid ja waenlase seis-
kohtad oma alla wõisid. Mõnikord läks korda ka
waenlase seisukohtade läbi tungida, kus siis desant-
roodudel tagajärjekas töö oli—tahjäänud waenlase
wägesid liikwiderida. Julgemats wõttamisteks hõttasid
rongid paarikaupa wõtama. kus üks läbimurdmise osa
etendas, teine aga seda toetas ja seljatagust laitses.
Tegevuse laiendamisteks tuli soomusrongide juure ja
nende ütema käsutada termed löögijõud anda. Mit-
tekkis terwe soomusrongide diviis, mis löögigrupi
ja strateegilise reserve'i osa määrgis, peaaugult
merewäe taktika põhimõtete järele wõttades.

Wähearmuline wälja-suurtükikwägi oli suu-
remalt osalt polkude juure loondanud, kus tema täiesti,
kui polgu suurtükikwägi, wõttas, ilma et ta tule-
sõdemest naabritega oleks mõinud mõelda.

Kindlustatud seisukohtadele olid üles
pandud ka kindluse suurtükid, mis oma olemas-
olu õigustasid, nende peale pandud ülesandeid, te-
arandis wiimastel pealetungimistel Narwa all, hästi
täites.

Katsawägi polnud sõja alguses walmis ja selle-
pärast langes eesialgne maatuulamine jalawäe peale.
Kuid juba esimeel waenlase taganemisel käis ratswägi
waenlase seljataga, oma otstarbekohasust näidates.
Pirastpoole oli temal üleüldises frondis omaette jões-
kond, nagu jalawäelgi. Jääraltisi reididid wäljas-
pool Eesti-maad ratswägi ei teinud. Ta wõttas ena-
masti ruttu liikuwana ja lawäena, kes hobust
peasjaltsult edasiliikumise abinõuks tarwitab, kuid sõdib
juba jala.

Laewastiku tegevus näitas, et küllade
pommitamine, kus waenlane sees, palju ei aita, sest
pommitamise ajal läks waenlane wälja, ja kui pommita-
mine lõppes, tuli ta jälle tagasi. Sellepärast hakkas
meie laewastik alati desantiga wõttama,
mida tema kõhe pommitamise järele, ehk ka pommita-

nise ajal, wälja saatis, et pommitatuid külastid enese alla wõtta. Sarnane taktika andis häid tagajärgi.

VI. Kõikwõtte.]

Kõike kõikwõttes wõib ütelda, et meie Wabadus sõda strateegiliselt ja taktiliselt oma põhimõtete, kui ka wõtete poolest palju uudist ei annud. Küll aga kinnitas ta juba üleüldise tuttawaid strateegia ja taktika põhimõtteid ja wõtteid, isäranis seda, mis käsib olude järele talitada. Kui olud nõudsid, peeti kaitsesõda; kui olud lubasid, tungiti peale, ja järeldused tunnistawad, et meie õieti oleme talitanud.

Küsimata leidis kinnitust ka taktika põhimõte, et sõjas wäga palju oleneb üleüldisest moraallisest seisukorrast, mis omalorda põhjeneb usus ettewõtte kindaminekusse ja wäejuhtide autoriteetis.

Sõja algul polnud sõjawäes moraallist tõusu, sest ei olnud usku ettewõtte kindaminekusse, mis oma lorda muu seas ka sellest tekkis, et sõjawäe keskjuhatuses autoriteetlisi töwa käega juhte polnud. Kui wägede etteotsa siid esimese Eesti diwisi asutajad, siis hakkasid wägede meeoleolu ja edulootused tõusma. Kui aga wõõra õhi tulel ka julgust oli tõhnut, hakkas sõjawägi wõidut. ed käma. Ka kõigiti tugewa Lindeswehri löömine sai wõimalikuks peaaesjaltsult isäralise moraallise tõusu tõttu, mille sarnast kogu sõja ajal ei enne, egi pärast enam ei olnud, ehk olgu siis wiimastes Narwa lahingutes, kui rahuläbirääkimised käimas olid ja kui kõigil sõduritel wenelaste pealetungimise otstarb päewaselge oli ja enbised wõidud nende usku oma ülemasusse ja enestesse olid äratanud ja wiimse määrani kaswatanud.

Selles seisus meie sõjawäe jõud minewikus. Loobame, et see alus ka tulewikus püsima jääb ja wiija kannab.

* * *

Trükiwäe õiendus. Esimeses numbris (nr. 5), esimene weerg, 5. rida ülevalt, on wõeldub „.... kuid isäralisi wägesid strateegiliselt reserviisliks ei jaitatud“. Jaitatud asemel tuleb lugeda „jaitunud“.

(Lõpp).

Hissejuhatus taktikasse.

Wene keelest eestistatud Wene Sõjaakadeemia professori polk. Golowini loengud. Redigeerind polk. Reek.

Teadmisesk asja teostamiseks on ainult üks samm, wõhtikustest asja teostamiseks on juba palju rohkem **Willisen.**

Intimene, kes õigeile põhimõistele lijab juure weel oma arwamise, ei lohta nalgi raskusi, neid aluseid üfif-juhumiisil käsitades. **Goethe.**

Mitmesuguste sõjariisikliitide lahingliste omaduste teooria uurimises ja kasutus- (utilitaar-, приклад-нон) meetodi idhulamaks käsitusks jaitakse see teooria kolmeks parallell osaks:

- 1) Jalgwäe sõjategewuse teooria,
- 2) Kasawäe sõjategewuse teooria,

3) Kasur- ja tehnik-wägede sõjategewuse teooria. Ülal wõeldust ei maksa siiski järeldada, et mitmesuguste sõjawäe liitide tegewust kätetatsse üksteisest eral- detuna. Ma ei peata selle küsimuse juures pile- malt — ütlen ainult wõõdamines, et kõrwaldada loo- gilise wäe tegemist.

Kõigi sõjariisikliitide tegewuse uuri- mist peab käsitama käsikäes ja üksteisest rippuwana.

Taktika jagamine õpetamise juures kolmeks osaks wõimaldab igi sõjariisikliigi tegewuse uurimise juures suuremat koondust ja tähelepänu — selles seisabki niisuguse küsimusasetamise peapõhjus.

Peatan siin ka teise wäite juures ja nimelt, et taktika on jagamatu, misugune wäide taktika kufuse jaotusele sagedasti wastandiks seatakse.

Siisuliseft waadates, on wäide: „taktika on jagamatu“ sama õige, kui teine, üldisem wäide: kogu teadus on jagamatu.

Wanusse aegisse pöörates, näeme meie, et tol ajal teadus oli tõesti ühiline wäliselt, nõnda wõelda, nähtawalt külselt; kogu teadus kehastus filosoofias ja oli esitetaw ja õpetetaw ühelt ifikult. See teaduste õpe- tamise tugewam külg wanul aegil tugines teaduse liig nõrgi — meie ajaga wõrreldes — arenemise astme peal. Tolleaegne teadus oli tõesti ühelt ifikult koitu- wõdetaw ja õpetetaw.

Teadmiste edusammud tõid kaasa teaduse ala hiigla laienemise. Nüügi ajal aga ei ole üfifkul ifikul enam mingit wõimalust enesesse tõiti teaduse harusid mahutada, neist kindlat ülemaadet saada. Elu on nõudnud töõ jaotust ja spetsialiseerumist. Ühine teadus on jagu- nenud wähemaitis, piiratud aladega teaduste reaks. Teaduste edaspidise edenemise wõimalus tugineb ifka suurema ja täielikuma tööjaotuse idee ellu- wiimisel. Töö jaotus on lähedalt ühendet endiste üfifkute ifikute asemel teadlaste rühmade töõle kufu- misega — wiimane nähtus ifeloomustab kogu nüügi- aegset kultuuri.

Seepärast arwamine, mis teaduste ühtluse nimel teaduse osade jagamisest loobumist nõuab, ei wõi meile edaspidisel teaduse edenemisel, tema progressi poole rühtimisel, enam teenäitajaks olla.

Siiski, ei tarwise ka sulgeda filmi nende halbade külgede peale, mida kaasa toob töõjaotus ja spetsialis- fatisioon.

Spetsialisfatiooni halbade külgede tundmine annab meile wõimaluse kasutada asjatundlikult tema paremaid omadusi, wiies eitawaid kügi wõimalikult nullini.

Spetsialisfatiooni nõrgemaks külsjeks on see, et mitte täite järeldelusega uurtitama küsimuse kallale afudes, wõib sagedasti liig hurwituda üfifkasjust, mis aga kohjulit küsimuse ühtlusele — see on, spetsialisfatiooni tähtsust tumedalt etteujutades, wõib sagedasti idesti teaduse ühtlust lõhkuda.

Seepärast soowitan tungitwalt, et afubes misti spetsiaal küsimuse uurimisele, käsitetaks järgmist mee- toodi: idige pealt tarwis kindlaks teha selle küsimuse koht terwikus, nii wõelda üldisel pinnal; selle üldse pinna selgitamisel on tarwis leida lährekohad ja üldi- sed ideed, mis oleks mainit spetsiaal- küsimuse uurtimisel tarwis filmas pidada; peale selle eelwõ wõib juba afuda hurwitama küsimuse spetsiaal-uurimisele.

Selle meetodi tarwitamine annab wõimaluse kasu- tada kõigi töõjaotuse häid külgi, hoidudes ühes sellega teaduste tükeldamisest.

Rästitame seda meetodi siis ka täesolewal juhtumisel, kuid see nõuab taktika mõiste kindlaks määramist üleüldises sõjateaduses.

Ühendava aluse vajadust rõhlem ja rõhlem aja jooksvat liikumist sõjateaduse aladel efi nesea m ä r t a s kindral Veer. Tema, strateegia mõistet määrates, jaotab strateegia kahte ossa: strateegia, kui kõiki sõjateaduste osasid ühendav sõjateaduse filosoofia ja strateegia, kui sõjaväe tegevuse taktika.

Strateegia kindral Veeri mõiste esimese tähenduse järele peabki esitamist üldist ja ühtlast sõjateadust, kuid idit muud sõjateaduse harud väljendavad ainult sõjatunsti teooriat (tsjutussõjateadust).

Ülal mainit lahumine sõjateaduse ja sõjatunsti vahel on isekranis tähtis sõjateaduse osade uurimisel.

Teadus (ouhis) ainult uurib, selle õppimine võib tutvustada uurijat uurimise võtetega teatava teaduse alal, see tähendab, teaduse uurimise meetodidega.

Sõjatunsti teooria aga püüab anda õppijale teadmisi sõjatunsti elementide tulusamaks tasutamiseks, see on, tutvustada õppijat sõjatunsti meetodidega. Senelest mõistetaw, et praktiisi teadmisi, mis annab sõjatunsti teooria, peab rajama kõige waljemale teaduslikule — siit on selgesti nähtaw sõjatunsti teooria rippuvus sõjateadusest (uuritaar-teaduse rippuvus puhteadusest).

Toodub orutusel määravad taktikale strateegia kui teaduse suhtes selge ja kindla koha, samuti ka ülesanded, mida waja tema õppimisel jälgida. See toob meid kahele, põhjapanemale järeldusele:

1) Taktika peab osima omi tähtpunkte strateegias teaduses.

2) Taktika eesmärk on tutvustamine uuritava sõjatunsti ala meetodidega.

Bõrdume nüüd nende aluste waatlemisele, mida taktika peab loenema strateegias teadusest, mis täsiab sõda, kui ühiskondlik nähtus. Tähendab see juures, et täesolew loeng ei taha neid aluseid tõendada. Nende aluste tõendamine kuulub strateegiale kui teadusele. Taktika kasutab neid aluseid ainult mõtte di f i p l i i n i ja teaduse ühtluse saamutamiseks.

Strateegia, kui puhos sõjateadus, on alles loptingis. Tema mahijäämise põhjusel on sama nähtus, millel põhjened üleüldse kõigi teiste ühiskonda käsitawate teaduste m h o j ä ä l t e i s e s t t e a d u s e s t i. See põhjened uurimise objekti mitmekülgsuses ja mitmekülgsuses. Selle peale waatamata on siiski mõned põhjalused kindlaks tehtud (strateegia ja sõjatunsti ajaloo) ja need w ä i t e d p e a w a d o l e m a t a k t i k a a l u s e k s.

Esimeseks põhivõiteks on waimu domineerivus sõjalisis nähtusis.

Lähing on kõige pealt juur drama.

Edduri hinges on käimas kahe iha teadlik ja alateadlik võitlus: jaatava — wõidule wiitwa iha ja eitawa iha wahel, mis oleneb tema alalhoide instinktiivis ja mis teda wõitlusest eemalehoidmisele meelitab. Hidaohu suurenemisega pöitawad nõrgemad subjektid tõrwale — see on, loobuwad edaspidiseft wõitlusest. Si ä r a n i s t e r a w a i s w o r m e s a w a l d u b h i n g e l i n e w õ i t l u s s õ d u r i t e g r u p i s, k u i s e e g r u p h a k t a b m u t u m a p s i k o l o o g i l i s e s o h l o s e k s. S i l l e a i a b t a a s a w õ i t l u s e k ä i l (h ä d a o h i) i s e. E i s e n d a m i s e m õ j u l (p s i k o l o o g i l i n e k ü l g e h a k t a w u s, j ä l j e n d a

mine) saab psükoogiliselt lähendat ohlofes üts tundmus üldiseks ja tõuseb äärmise pinewaseni.

Waimu liikum tasakaal, mis senini walitsew oli, katkestasse sel minutil; ihde wõitlus lõpeb, — üts neist saab lõputiku ületaku. See waimu liikuma tasakaalu katkestumine psükoogilises ohlofes väljendub äärmiselt terawais wormes: hull on walmis kas kangel. s. l. k t t e t e g u d e l e w õ i j ä l l e t a b u h i r m u s e — k e s t t e e d t e m a l e i o l e.

See lähingu järt, mille iseloomulisteft joonteks on ofustawus, kiirus ja taltsutus: matus, on teatud sõdurite gruppide, teatud wõitluse pesale kriisis, mille eitawaks väljendus on hulgaline (massiline) edaspidiseft wõitlusest loobumine.

Äärmiselt huwitaw ses suhtes on wanaaja lähingute uurimine, millest igaüks neist, kujutades enesest ainult ühte wõitluspesa, oli täiesti psükoogilise ohlofe seaduste alla ja neist juhitaw. See uurimine näitab, et iga wanaaja lähing lõppes ühe poolle wõitlusest loobumise ga.

Nii siis, wõitluse lõppuigas wõitluse pesas ei tingi mitte materiaalse te abinõude ja wahendite lõplik äratarmistamine, waid ühe poolle wõitlusest loobumine.

Nügiaegne lähing, wõrrelde wanaaja lähinguga, on palju mitmele si sem nähtus.

(Järgneb).

Kasutlustaktika

(прикладная тактика).

Teooria ja selle tarwitamine erijuhtumistel.

Wene keelest eestistatud polkownik Tšheremisiowi loengud. Redigeeritud ja tõendanud polkownik Reek.

Waelane wõib siud pu rustada, kuid ialgi ei wõi lubada, et siud wõimata tabataks.

Friedrich Suur.

1. Üldised alused.

1. Marsi s i d e o p e r a t i i w n e t ä h t s u s j a n e i l e e s i t e t a w a d n õ u d e d.

Suurem osa sõjawägede sõjalist tegevust kuulub ränalutes ehl nii nimetud marsi s i d e s. Marsi s i d k u j u t a w a d e n d a s t i g a s o p e r a t s i o o n i s o l u t i s e o s a j a n e n d e k o r d a m i s n e k u s t o l e n e b s u u r e s t i k a o p e r a t s i o o n i k o r d a m i n e l.

Marsi wõib lugeda kordalainuks, kui sõjawägi jõuab kohale õigeks ajaks, omades seejuures veel jõudu, et juhtumisel, kui tarwis peaks olla, otsekohe lähingusse astuda ehl jätkata liikumist. Jõudude omamise ehl alalhoidmise all peab mõistma: mahijäänute wägelust, materiaalse oia korras olekut, tarwil se jõu ja wärskuse alalolekut inimeste ja hobuste juures.

Sõjalaude raskuste tõttu ei ole seda saawatada mitte kerge. D i l l e s s u n n i t u d a r w e s k e w õ t m a w a t a s e t a b e t, i f ä r a n i s t e m a p ü ü b u, h a a r a t a o m a k ä t t e t e g e w u s e a l g a t u s t, p e a b a g a d i g e k a l l i t s p i d a m a, s e e o n — o t j u s t e t e a r e m i s t e l m i t t e w i i w i t a m a j a o l e m a k i i e n e n d e r ä i t m i s e l. S i l l e t õ t t u s a n n a w a d o p r a t i i w r ä n n a t u d a t a t t r u t u l i k k u s e i s e l o o m u — t ä u m i s e k i r u s o n

teeb mõbda liikudes, kujutab endast ühte rännakolonni. Ühest korpusest moodustatse üks rännakolonni ainult siis, kui teedest on äärmine puudus, sest kogu korpu ühte teeb mõbda liikumisel muutub liikumine raskets ja aeglafets ja lahing'orda harutamise äärmiselt pikaldasets. Normaalsets ja soovitavamaks armee liikumiseviisi pealetungimisel loetakse liikumine dimiisidena. Tegemises, liikumise liirendamisets ja maenlate tagaajamise talistamisets tuleb jaguneda vähemaisse kolonnidesse; kuid selleks ei leidu harilikult tarwilist arvu t. id.

Armee ratsawägi liigub harilikult eraldi, armee ees; selle tõttu ei ole temal liirendet uabrusohadega ja võib liituda brigadina või polguna. Jaotamine veel vähemais kolonnets ei ole juhtimise seisukohalt soovitaw. (Järgneb.)

Sõja edu pea-tingimused.

19 ja 20 aastajaja sõdade psütoloogiline wisand.

N. Reek.

2.

I. Wenelased.

Europa sõjawäe eestujal korraldatud Wene moodsa sõjawäe algus.

Peeter I-st kuni Aleksander I-ni. Peeter Suure riikliste reformide põhimõte oli: teiste Europa riikide eestujal moodsta riiki luua, Wene olemist ja hingelist olu Europa kultuuriga läbi põimides. Selleks oli tal pa ju wä jamaa'asti tarwis. Suurem osa wäljamaalast olid sakslased, selle ridades ka paljud alles wõidatud Balti maakondadest pärt olid ja selle pojad tolleaegsetes ja tulewastes Wene sõdades juhitawel kahtodel seijid. 1741. a. astus keiserinna Elisabeth troonile, kes Wene riikwustlisele tendensile ülek'alu andis, mille tagajärjel Wene riikisid sõjawäes esimesele kohatele asusid. Ohwitseride koosseis Elisabethi ajal ei o'nud m'oraalselt mitte ühetoo in'. Ohwitseride m'oraal ajal seijis koos wäsemast m'oisnitu seisu'e lihtisest, kes haridus'lielt ja kombelisel m' dalat kultuura astmel seijid. Kõrgemad kohad olid r'ikaste ja wägem'ete aadeli wõsute täes. Waatamata rahwuslike tendensile peale, oli sõjawäes itlagi palju muulasi.

Wene talupojad, kes e'uaegse teenistuse kohustusel alusel teenisid, olid heaks sõnakuulelituts sõjaltses m'aterjaliks. Wene m'acpinna suurus, tema k'auguste suhtes, ja raha puudus olid suurte puuduste põhjuse sõjawäe organisatsioonis ja talistatsid igast t'ü'lest selle edu. Ainult kahurwäes läks krahw Peeter Schuwolowil l'orda kahurwäe wäärtust tarwilikule kõrgutele tõsta. See kahurwäe edu andis end mõjuw'alt Suur Jagersdorsfi lahingus 30. augustil 1757. a. tunda. Seitsem' aast'jes sõjas riwistatsid Wene kindrald omi osasid jägawates lahinguridades, mis liikumisele ja manöw'reerimisele k'uhjus olid. See sündis sellepärast, et neil esimesel kohal puhtk'aitse oli. Selle põhim'ets oli asj'olu, et wastase ülemjuhataja Friedrich Suur oli tolleaegne anderit'lam wä juht, ja seepärast arwasid Wene kindralid paremaks k'aitse, kui peale tungida, lootes oma sõdurite enn'isalgawa wastupanu peale. . . Ja nad ei elfinud. Wene jalawägi Borndorsfi lahingus lastis end Seid l'izi ratsawäest tükidets r'atuda, aga alla ei annud. . . Kurnersdorsfi lahingus

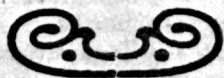
rauges Preisi jalawäe pealetungimine Wene t'ihedate masside ees. Kuid selles tähtlamos wõidus Friedrich Suure üle on peateenus Friedrich Ludonil ja temale allumatel Austria sõjawägedel, sest nad manöw'reerisid.

Katariina II. walituse aeg on terwe rea Wene sõjawäe h'igawate mõitudega ilustatud. Sõjajaloo teadlane Thodor Schiemonn omas Wene ajalcos, mis 1904. a. wälj'atunud, keiserinna karakteristat andes, ütles sõjawäe korralduse kohta: Katariina tundis Wene hingelist siisu, mis k'ogu tema tegewust karakteris seerib. Tema määras sõjawäele juhte, kes Wene sõduri iseloomule waetasid, tema hoidis end sõjawäe organisatsioonise legamisest piinlitu't eemale, omi juhte usaldas ja Wene iseloomul, niipa ju kui seda riigi huwid wih'egi lubasid, wäljaarenemise wõimalust andes. Wene maal ei o'lnud sõjawäe teenistus kunugi nii populäärne ei aadele k'uhitides, kust ohwiserid pärit, ei ka rahwa k'uhitides, kust sõdurid wälja tulid, olgugi et see sõjawägi oma jõudu nõrgemate w'enlastega k'ausus ja w'hest oli selle sõjawäe wõim' tõrgemast hinnatud, kui ta tõesti t'egelikult oli, siiski oli see täitsa sõnakuulelit ja juhitaw riikline sõdurist, mida Katariina II oma poliitilise kindlasti wõis armeele wõtta. See sõit olen'is sellest, et anderit'lastele j'hitim'etele jõududele wabadus tegewuses ja ameis edast'jõudm'isel anti, mille tag'järjel sõjawäelise anderit'laste wäljaarenemine awara pinna leidis.

Suworow Ühest anderit'lamaks wäejuhits Katariina II walitsemise ajal oli Suworow. Temal oli omane meditatsioon, siirendamise jõud, aga tema isel'aline suurus põhjenes peajasalikul tema karakteris, iseloomu omadustes, ega mitte mõistus's. Kaugemato, mitte mill'giga murtaw kaljukindel tabet'jõud näib tema iseloomu p'ajoon ol'wat. Wäga õigelt ütles Clausewitz omis sõjaltses uurimises „Sõjajalgud 1799. a.“, wõrreldes Suworowit Blücheriga: „Mõlematel oli kõrgem' tipuni wälja arenenud wäejuhit subjektiivne iseloomu k'ulg, kuid mõlematel puudus selge woade objekt'aise ilma kohta“. Ei ole wist sõjawäe juhte o'lnud, kes ol'ks mõistnud niimõrd, kui Suworow, oma roudet ja k'ajukindlat k'uhj'õudu wägem'ele edasi anda. Temal läks l'orda oma wägedest kõige suurmat m'oraalset ja füüsilist jõupingutust wä j' k'usuda, sest sõdurid mõsifid teda ja ta ise oli ühest sõduriks nende seas. Mitte keegi ei ole suurnud endale nii selgelt ja õigelt omandada arusaamist tolleaegse Wene sõduri psüühikast, nagu see temal l'orda oli läinud. Ka tema iseloomus leidumad mõned tüüpilised Wene lihtmehe iseloomu jooned. Ta oli täis meesit' wõitlusm'it, wäg'waldne ja armuh'itmatu ja selle juures siiski heastum'it ja täis heidust. Kui Warsawi oli, peale P'raaga tormijooksuga waldamise toledusi, Poola saadit'ud oma pealinna wõim'ed temale üle andsid, olid Suworowi siimid täis piisraid. Tema hüüdis oma: „Kui on wollatu, tääk tabaw“ (Пуля дыра штыкь мародер). Need sõnad wäljend' siid wäga toomurruut Wene riikwustlise instinkte. Suworowil oli selge, et Wene sõdur ei o'lnud veel siis j' tolleaegse joontattika tulewõitlusele mitte kohaselt wälj'õpetatud. Sell'pärast siis, kui k'auas ajaks ei tahetud ainult kaitseisut'orda jääda ja, et Wene sõdurile, hoolimata tema passiw'setest k'it'umustest, olgatus ja aktiiv'sust werde siirendata, pidi täägi l'õök t'ihedates koon'at'ud massides tulewõitluse ajemele astuma. Ainult nii wõis tolleaegne Wene sõjawägi ilma liikum'seta ja manöw'reerimise paendum'seta läbi saada. Sõjawäe kogu Suworowi juhat'usel moodustas tegelikult ühe suure koon'at'ud

massi. Iga ühtki individuum selles massis oli kaasa-
 ristud, see mass mõjus individuumi peale suggesti-
 tiivselt. Lühisale „peale“ olid küpsed tollaegsed
 Wene sõjaväes ka kõige nõrgemad sõjalistes kogemustes
 alluvad juhid.

Eiisiki jäi Suworow Wene sõjaväes ainaks selle-
 sarnaseks nähtuseks — „saure's meteorooks Wene sõja-
 wäelisel firmamendil.“ Tema mõimisel ja saamutustel
 ei olnud imestajasti puudu, aga tema wõõr läts kas-
 duma. Si sel rikkal põllul kaswas umbrohi. Selle umb-
 rohu kütawaks oli teiser Paul, kes, Friedrich Saure
 sõjaväe õpewiisi järelaimates, sõjaväe wäitumise wäits-
 tes kunstides sifa ja eesmärgi nägi, aga ei mitte abi-
 ndu. Si järeltulijate keisrite Alexander I. ja Nikolai I.
 wäitsemise ajal jäi see mõttemiis maksmaks. Niisugune
 sõduri „mushkreerimine“ wiis, mille eesmärgiks oli
 paraad, aga ei mitte töö sõja jaoks, oli mõdetud Preisi
 eeskujust, ainult selle wahga, et Paul I, Friedrich
 Saure tugufid imetledes, w nandas ainult tema sõjaväe
 wäimise külje, seda pealegi liialdades. See moonutatud
 Preisi mushkreerimine ei wästinud mingit tingimisel
 Wene iseloomule; see oli temale wastik ja kunnitlikult
 külge poogitud. Paul I. omatujuline isewalitus ei an-
 nud Suworowijarnastele karakteritele õitsemiseks piada.
 (Järgneb.)

Judendorffi sõjamälestused.

Järg.

Ka muud nähtused awaldasid meie mõitlustahtmise
 lõbmenemist, ehk teda küll weel 27. weebr., igatahes
 enne Wene revolutsiooni lahtpeafemist, riigipäewal oli
 toonitatud. Waenlase häwitustahtmise täielikus mitte-
 tundmises tungis ilka terawamalt Sissa rahwa sekk-
 mõte lepperahust; iääraniis ahmifid med tema järele,
 kes wõidust oma siisepoliitilistele ihadele kahju kartfid
 tulema. Wais ja juunis reifidid paigud rahwasaaditud
 walitfufe heatekitimisel o'elotawa rahu edendamiseks
 Stockholm, Austria-Ungaris ja Schwerin. Seal
 lätfime litleste poolt walmistatud lõtudeste. Wina
 olin selle wastu, nifama ka ü'emkätutoja wiirinaif.
 Keisri otsus oli reifide poolt. Afekndriifit ab Berliinis
 pidi paifid wälja andma. Keisrahwa Czernin saatis
 sõjalistide juhfid Stockholm. Wene revolutsiooni peale
 toetdes pidi fiit waenulikkude riikide töölilistele üles-
 lutsed saadetama, et ka nemad „inimsoo lepitamini“
 luulutakfid ja teostada aitokfid. Meed püüded ei rää-
 kinud inimese tundmifefi ja ei mõtnud ei oma ega waenu-
 likkude rahwaete hingeelu arwese; küll ega tööafid
 nad osalt otseteed revolutsiooni k. faks. Waenlase juures
 ei saamutatud mingit mõju, meil ja Austria Ungaris
 lõbmenes aga sõjatahtmine ilka enam. Waidus iieenda
 jõu wastu läts kaduma. Ilka enam lastis walitjus
 asjaajamise oma läest libiida ja nimeit, mis palju
 halwem oli, mitte loqu rchwa läte, waid teatud rüh-
 made läte, kes loqu oma ajalooliku minewiku poolest
 ainult arwustajad olid, mitte ehtojad.

Liitlastele olid niisugused koosolekud ja kõil rääki-
 mifed lepperahust ainult wesi nende rattale. Nad awa-
 fid neile meie mõtled. Nemad aga ise, rahwa hinge-
 elu õieti hianates, ei lastnud sõjalistide juhtifid rei-
 fida ja ei tunnud end millegiga teotud. Nad püüfid

hoop's teiffuguste eesmärgide poole. Brantfufmaa
 mõtetele Saksamaa häwituseft andis ministerpresident
 Ribot 1917. a. juwel nii selge wä jenduse, et wõimata
 oli teda wõeriti mõista, kui seda meelega ei tahetud
 teha. Üski wähegi tõelikkuse tundegri inimene ei wõ-
 nud selles tadelba, et liit aste ilufad sõnad ainult fil-
 bits on, mis hulga peawad efitteele wiima ja wägwal-
 lale õiguse pa stuse andma. Walitus, riigipäew ja
 juurem hulk rahwast mõitfis kõil fula rahana wastu.
 Riigipäewal ähwardafid sõtsialdemokraatlifed rahwasa-
 ditud awalikkult revolutsiooniga, see oli efitneft korba
 sõja ajal. Oli tulemas „orjade rahu“, milleft riigi-
 kantšler neil päiwil üema wäejuhituse wistu rääkis ja
 mis fiis tulema pidi, kui meie enne waenlase rahu poole
 kalbumist jäle anname.

ülem wäejuhatus nägi ja toonitas waenulikkude
 walitfuste kindlatena püüfimisel kaswama murega loku-
 ma meelolu langemist, nimeit Berliinis, mis parota-
 matr wäe ja rahwa meelolu peate häwitowalt pidi
 mõjuma. Kindralfeldmaršal oli selleft juba mitmeti
 te seri mjesteedile ette landnud, kui wäga ülemal wäe-
 juhatusel riigikantšleri toetus puudub. Weel siigedamint
 oime riigikantšleri poole pööranud, et meie siisemist sõja
 wõimet kindlustada.

19. juunil 1917 kirjutas kindralfeldmaršal v. Hin-
 denburg temale, misjuures ta waate eest hoiatas, nagu
 peaks sõda kõige hijem sügisel lõppema:

„Neid hädaohte (weeluse sõja omi) tunnetwab selge
 mõistusega inimesed waenlaste seas. Kui nad fiiski
 sõja jattamise poolt on, fiis rehkendamad n d sellega,
 et Saksamaa ja tema lepinglaste kokkulangemine enne
 tu'eb, kui nende eneste omo. Seda kokkulangemist loo-
 da wad n d eht maal sõjalise wõiduga tuua, kõige pealt
 loobamad nad seda aga majanduslikes ja siisepoliitilifes
 fuhies, f. t. toittuse raskuste ja toores materjali puuduse,
 lahtnõdte, rahutuste ja Saksia radikaalse sõtsialdemo-
 kraatia laudu. Nad toetowad sejuures meie siisemi-
 wastuoidamise lõbmenemile, rahwus wabelistele woolu-
 dele, meie toittuseisutorrade ja meie kahjuts nii paljus
 paigus kuulda wale tulewae rahugitjusele.

Meie siisemise jõu tõrenemine aga teeks meie was-
 tastele kõige ennem se'geks, et asjita on sõda pidada
 iieenda elutingimuste algawa häwinamiseni. Selle wastu
 mõud kindlasti sõjopifendamalt iga k. ebusz nurjalainud
 lootuste üle, iga wäitumise ja rahugitjuse awandus, õgu
 meie wõie meie poolehoidjate juures, iga lõna arwatawast
 wõimatuseft weel ühte talwet sõda pidada.“

Riigikantšler wistas selle peale 25. juun. hrulba-
 felt rõhutud lõne'äänudega. Riigikantšler mõitfis teifit
 kui meie. Ta ei leidnud olemast seiwitorraft peafeteed,
 weel wähem jõudu taltamifeks. Tema kartis „orjade
 rahu“, rääkis aga lepperahust, ehk ta küll selle eeltingi-
 mufeks Inglismaa rahu poole kalbumist pidas ja omelt
 kahtles, kas Lloyd George'i sinamaale wõib wiia.

Siisemise olutorra kohta muutus tema waade peagi
 lootusrikkamaks, nagu me 5. juulil keisrile facdetud tele-
 grammit feda näha wõifime.

Wahe peal oli kindralfeldmaršal keisrile endale
 27. juun. kirjutanud:

„Mäi kõige raskem mure praegusel filmapitgul on
 rahwa meelolu langemine. Teeri peab tõstma, muidu
 k. otame sõja. Ka meie lepinglised tarwitfewad tuge-
 wat seigroo lõwendust, muidu ähwardab meid hädaoht,
 et nad meift lahku lõowad. Ühes sellega peab siisemifelt
 kõige raskemad majanduslifed ja kõige tähtsamad tule-
 wikulüfimusfed lahendamata . . . Teib küsimus, kas riigi-

lants'er suudab neid küsimusi lahendada — ja neid peab dieti lahendamata, muidu oleme tabunud“.

Wälmise ilme leidis meie waimlise sõjawõime wähenemine riigipäewa peakomitee istumisel 6. juulil. Wäraast rahwasaadiku Erzbergri poolt peetud meile täiesti üllatamat kõnet, mill s ta meealuse sõja lootusetust kinnitas ja wõimaluse wastu wõitles, nagu wõitluse meie sõda üleüldse mõista, langes meeolelu riigipäewal täielikult kolkku. Oma arwamiste üllatama muutumise tõttu oli riigikantsler 5. juulil nähtawasti esinud. Tuli selgesõit nähtawale, kuhu me siemisel oleme oetud, kus me juba seisime. Eits Sat'amaol nõnda edasi ja ei tehtud rahwa meeolelu lõwendamisels ja ju'gustamisels midagi, mis oli sõjaline langemine poratamata.

Sõjamineister oli selles, mis Wrtiini sündmuste kahjutuksse mõjuse puutub meie sõjalise seisukorra peale, meiega täitla ühes nõus ja ta pidas tarwiliks kindral-feldmarshali sellekohast ettekannet keisrile. Selle peale sõjamine meie kindralfeldmarshi liga weel 6. õhtul Wrtiini. Kuid keiser waatas asja peale, nagu oleks see ainuüksi siemine, mis sõjawõelisi asutusi ei puutu, mida peale sõjamineister põhiseaduslikult esitab. Sellepärast jäi meie Wrtiinis miitimine 7. juulil igas sibil täiesti tagajärjetuts. Sõhtul pöörasime Kreisnachti kogu.

(Särgneb.)

Oskusõnad.

Garnisoni ja wahitecnistuse määrused.

Арестантъ — Wang.

Арестованный — Arreteeritud.

Арестъ — Arrest.

Арестовать — Arreteerima.

Арестующий — Arreteerija.

Арестъ въ дисциплинарномъ порядкѣ — Arresti distsiplinaar korras.

Арестованный дисциплинарно — Distsiplinaarsetl arreteeritud.

Барабанщикъ — Trummar.

„Бей сборъ“ — „Wangi kolkku“.

Будка — Putka.

Военно-служащий сухопутнаго вѣдомства — Maaõäelane.

Военно-служащий морского вѣдомства — Mereeõäelane.

Военно-служащий (военный) — Sõjawäelane.

Военно-полицейская служба — Sõjawäe politsei teenistus.

Военный госпиталь — Sõjawäe haigemoja.

Вопицкая команда (люди) — Komando.

Вызовъ караула въ ружье — Wahitonna sõjariistu kuts.

Выводной — T. lutoja.

„Въ ружье“ — „Püssid.“

Взять подъ стражу — Wahi alla wõtma.

Взять подъ надзоръ — W. lwe alla wõtma.

Вѣстовой — Kasti ig.

Вѣдомость — Aruanne.

Гарнизонъ — Garnison.

Гарнизонный — Garnisoni.

Гауптвахта — Peawah.

Главный караулъ — Peawahikond.

Дежурный — Korrapäida.

Дежурный по карауламъ — Garnisoni korrapäida.

Дисциплинарное отношение — Distsiplinaar wahetõrd.

Дисциплинарное взыскание — Distsiplinaar karistus.

Дисциплинарная власть — Distsiplinaar-wõim.

Дежурный по части офицеръ — Wäeosa korrapäida; ohwitser.

Дѣйствительная военная служба — Tegelik sõjama: teenistus.

Доносить — Teatama.

Донесение — Teadaanne.

Докладъ — Ettekanne.

Дозоры при гарнизонной службѣ — Patrull.

Денежный ящикъ — Ketas.

Денежная кладовая — Ketasamber.

Ефрейторъ — Korral.

Ефрейторскій караулъ — Korrali wahikond.

Заря утренняя — Hommiku-eha.

„ вечерняя — õhtu-eha.

Зап. сный чинъ — Tegawarawäelane.

Заключение (въ тюрьмѣ) — Wangistamine.

(Särgneb.)

Wastutaw toimetaja: kindr. Raabi postowuit Reel.

Wäljaandja: Sõjawägede Raab.

O/ü. „Malewa“ juhatus teatab, et 20. weebruari s. a. kell 11 päewal saab ärapeatud Tallinnas, Ohwitseride Kasino ruumides, osaühisuse

- peakoosolek -

millest palutakse kõiki O/ü. liikmeid osawõtma ilmuda.

PÄEWAKORD:

1. Koosoleku juhataja ja protokolliri kirjutaja walimised.
2. Juhatus aruanne O/ü läinud aasta tegevuse üle.
3. Osamaksu küsimus.
4. Põhikirja muutmise küsimus.
5. Juhatus palga määramine.
6. Juhatus ja rewisjoni komisjonide walimised.
7. Läbirääkimised.

Kui määratud koosolekule tarwilik arw osanikka kokku ei tule, peetakse järgmine peakoosolek ära 6-dal märtsil s. a. kell 11 päewal sealsamas, mis kokkutulnud osanikkude igasuguse arwu juures otsusewõimuline on.

Juhatus.